

Metoderapport
Skup 2007

Valgfusksaken

- *organiserte velgeraksjoner, minoritetskupp og kjøp av stemmer*

Publisert i Drammens Tidende i perioden 070907 til 220108

Redaksjonen:

Drammens Tidende
Postboks 7033
3007 Drammen
Telefon: 32 20 40 00

Journalistenes kontaktinformasjon:

Øyvind Schou
Huldreveien 32 C
3042 Drammen
Telefon: 906 22 096

Morten Wold
Øvregate 30 B
3370 Vikersund
Telefon: 906 03 320

Hege Breen Bakken
Hans Hansens vei 21
3021 Drammen
Telefon: 906 58 650

Indeks

Innledning	s. 1
Problemstilling og utgangspunkt	s. 1
Arbeidet med saken – tre faser	s. 2
Fase I: Velgeraksjoner og Ap-kupp	s. 2
Velgeraksjoner	s. 2
Kuppet i Ap	s. 3
Fase II: Kjøp av stemmer	s. 4
Ut å sjekke kilder	s. 4
Troverdighet: Er det hold i påstandene?	s. 5
Omfang	s. 5
Straffbart	s. 6
Jakten på bakmenn og mellommenn	s. 6
Konfrontasjon med Gilani	s. 7
Fase III: Reaksjoner, konsekvenser og kaos	s. 8
Rikspressen og oss	s. 8
Lovendringer	s. 8
Politietterforskning og jakt etter bakmenn	s. 9
Gilanis metode og politiske fremtid	s. 10
Oppsummering av konsekvenser	s. 11
Arbeidstid og organisering	s. 11
Spesielle erfaringer	s. 12
Kildeliste	
Oversikt over sakene	
Vedlegg	

Innledning

- Du vet det, Hege. Jeg *skal* inn i bystyret. Men siden jeg står så langt ned på nominasjonslisten, er jeg nødt til å være mer aktiv selv.

Dette er et utdrag fra en samtale journalist Hege Bakken hadde med Ap-politiker Yousuf Gilani like før valget i Drammen, og som utløste ideen, alle spørsmålene, hovedtipset og arbeidet med det som kommer til å bli husket som ”valgfusksaken i Drammen” – en omfattende sak som pågikk for fullt i dagene, ukene og månedene etter valget 2007, og som fikk rikspolitiske konsekvenser.

Når dette skrives, foregår det fortsatt flere debatter om endringer i valgordningen i Norge – alt med henvisning til det som skjedde i Drammen.

Saken begynte for alvor å rulle da fire rusmisbrukere sto frem i Drammens Tidende og fortalte at de hadde blitt tilbudt en femtilapp for å forhåndsstemme på Ap.

Og slik det ser ut i skrivende stund, vil saken ende med at både kommuneloven og valgloven blir endret.

Selve prosessen startet imidlertid i dagene før valget.

Problemstilling og utgangspunkt

Gjennom samtaler valgjournalist Morten Wold og Hege Bakken (heretter omtalt ved fornavn) hadde med flere minoritetspolitikere i valgkampen, dukket det til stadighet opp et pikant, men heller ikke ukjent tema; Påstander om at det i all hemmelighet foregikk organiserte velgeraksjoner i byens innvandremiljøer, og at den profilerte og kontroversielle Ap-politikeren Yousuf Gilani var blant de involverte. Men også andre innvandrerpolitikere ble nevnt, noe som kunne tyde på at det foregikk en tilspisset kamp om personstemmene i byen. Det er i denne konteksten vi mener det er viktig å se det som kom frem senere – nemlig kjøp og salg av stemmer.

Redaksjonen fikk inn flere anonyme tips om mobiliseringsmøter og beskyldninger om at folk fra ulike trossamfunn gikk fra dør til dør og delte ut ferdigkumulerte valglistes.

Vi oppsøkte steder og snakket med folk, men ingen våget å stå frem.

Den **sentrale problemstillingen** ble derfor:

Om det pågår velgeraksjoner i Drammen, hvor omfattende er de, og hvor går grensen mellom akseptable, uakseptable og eventuelt ulovlige metoder for å sanke stemmer?

Dette utløste en rekke underspørsmål:

- Hvordan kan vi få dette bekreftet?
- Hvorfor er det så mye hemmelighetsskremmeri?
- Foregår aksjonene i alle partier, eller er det avgrenset til enkeltkandidater og enkeltmiljøer?
- Foregår det ulovlige aksjonsmetoder?
- Er påstandene et forsøk på å sverte andre eller handler det om å få satt fokus på en ukultur?
- Hva vet vi om tradisjonen med personlige stemmer og velgermobilisering i minoritetsmiljøene?
- Holder det å forklare dette som en måte å rette opp i representasjonsskjevheter på, eller snakker vi om et samfunnsproblem?

Arbeidet med saken

- tre faser

Vi velger å dele inn redegjørelsen for arbeidet i tre faser:

Fase I: Velgeraksjoner og Ap-kupp, som redegjør for det som var opptakten til selve valgfusksaken, og som antakelig førte til at vi fikk inn tipset om at det hadde foregått kjøp av stemmer blant byens rusmisbrukere.

Fase II: Stemmekjøpene, som handler om det møysommelige arbeidet vi gjorde i den uken det tok fra vi fikk inn tipset til avisen besluttet å trykke saken.

Fase III: Omvalg, granskning og etterforskning, som tar for seg alt som skjedde etter at saken stod på trykk, og som også viser hvilke sentrale konsekvenser saken har fått.

Fase I: Velgeraksjoner og Ap-kupp

Velgeraksjoner

Vi bestemte oss for å lage en generell sak om tradisjonen i innvandrer miljøene med å kumulere fram "sine" kandidater.

Yousuf Gilani (Ap) og Sadi Emeci (SV), begge profilerte og erfarne minoritetspolitikere, var villige til å stille opp.

I motsetning til Emeci, hadde Gilani blitt skjøvet langt ned på nominasjonskomiteen i Ap, og var nå fast bestemt på å gjenta bragden fra lokalvalget i 2003 da han suste rett inn i bystyret med hele 302 personlige stemmer.

Det var han selv som mente dette ville være en bra sak for avisen, tydelig opptatt av å promotere sitt kandidatur.

Vi holdt uansett døren åpen for at andre fortsatt ville stå fram og bekrefte velgeraksjonene, og jobbet videre med å forhøre oss i innvandrer miljøet.

I likhet med en rekke andre lokale minoritetspolitikere, tok Gilani og Emeci sterk avstand fra velgeraksjonene. Vi stusset imidlertid over at temaet var så sensitivt og at ingen turte å fortelle om aksjonene. Gilani selv reagerte for eksempel veldig sterkt på saken, og mente han ble fremstilt som en "egoist", som ikke deltok i partiets valgkamp.

Velgeraksjoner er imidlertid ikke ulovlig, og ved forrige valg resulterte det faktisk at bystyret ble mer representativt i forhold til befolkningen.

På den annen side spilte nok frykten for å fremstå som angiver inn.

Den som til slutt sto frem og bekreftet ryktene, og som var villig til å vise frem ferdigutfylte lister som han hadde mottatt, var leder i Drammen Innvandreråd Ali Duymaz.

Også han var svært motvillig fordi han ikke vil "støte" innvandrer miljøene.

Vi brukte en hel dag på å argumentere – inntil han sent på kvelden den 6. september endelig valgte å fronte saken. Vi mente at han som innvandrernes representant kunne få fram en viktig side ved valgtradisjonene i byen - at han faktisk hadde et ansvar for å uttale seg når han satt på den informasjonen han gjorde.

Kuppet i Ap

På bakgrunn av det vi satt på av informasjon om velgeraksjoner, var vi ikke spesielt overrasket da det dagen etter valget ble klart at bystyregruppen til Ap plutselig var overrepresentert med minoritetskandidater.

Fire av kandidatene, alle menn og som i utgangspunktet stod langt ned på nominasjonslisten, fikk rett inn og skviset blant annet ut to erfarne kvinnelige kandidater.

Reaksjonene blant Ap-veteraner og i befolkningen for øvrig viste at både Ap og samfunnet var opptatt av hvordan demokratiet og valgordningen fungerer – eller bør fungere. Ingen av de vi var i kontakt med i Kommunaldepartementet ønsket å uttale seg, men uttrykte tydelig interesse for dette med velgeraksjoner, spesielt når konsekvensene fører til skjevheter i kjønnsrepresentasjonen.

Spørsmål rundt nominasjonsprosessen i Ap ble aktualisert, og debatten raste.

Har Ap hatt for mange minoritetskandidater på nominasjonslisten? Hva bør gjøres annerledes for å unngå slike kupp og skjevfordelinger? Bør valgordningen endres?

Vi fikk opplyst at i Høyre hadde nominasjonskomiteen kun føyd til én representant med innvandrerbakgrunn vel vitende om at denne representanten ville bli kumulert inn (se intervju med ordfører Tore Opdal Hansen).

Beret Bråten, sosiolog som har dybdeintervjuet minoritetspolitikere i Drammen i forbindelse med et forskningsprosjekt, hadde allerede spådd Ap-kuppet. Hun påpekte også at det ikke skal mer enn 200 til 300 stemmer til for å komme inn i bystyret.

- I en by som Drammen er ikke 300 stemmer veldig mye. Men det krever selvsagt en jobb å få dem, uttalte hun i et intervju (se sak fra 7. september).

Dette faktumet bidro til at det oppsto en salig blanding av tvil og tro da den utrolige e-posten dukket opp onsdag den 12. september.

Her stod det:

**”Min narkomane bror fikk 50 kroner for å forhåndsstemme på Ap. (...)
Stemmeseddelen skal ha vært krysset av på Yousuf Gilani.”**

Dermed startet en hektisk uke hvor fristelsene til å kjøre saken hele tiden konkurrerte med behovet for å sikre dokumentasjon og troverdighet.

Fase II: Kjøp av stemmer

E-posten fremsto som seriøs, men det hele virket nesten for utrolig til å være sant. Det kom også frem at fotograf Sven-Erik Røed også hadde hørt ryktene om stemmekjøp i forbindelse en jobb han hadde gjort i rusmiljøet i Drammen noen dager før.

Med det vi oppfattet som et seriøst tips inne, skulle journalist Øyvind Schou og Sven-Erik ut og sjekke kilder i rusmiljøet.

Ut å sjekke kilder

På utekafeen til Kirkens Bymisjon fant vi en gjeng på 16 personer, og alle begynte å snakke løst og fast om den samme historien da vi nevnte stikkord som ”50 kroner” og ”forhåndsstemmer”.

Øyvind begynte å ta for seg en og en i en stim av pågående personer mens Sven-Erik sørget for å få bilder av dem som sa seg villig til å stille opp i avisen.

Det endte med at tre personer stilte opp med bilde og navn, samt en med navn. Etter vår oppfatning hadde vi klart å sile ut de som virket mest troverdige (se under). Årsaken til at de stilte opp var begrunnet med at de mente historien var så moralsk forkastelig at de ville at den skulle bli kjent i offentligheten.

Vi satte opp det vi nå satt med av mer eller mindre troverdig informasjon:

- At rundt 15 rusmisbrukere hadde blitt tilbudt 50 kroner for å forhåndsstemme på Ap eller hørt om noen som hadde fått tilbudet.
- At tilbudene hadde kommet fra to påståtte mellommenn med bakgrunn i rusmiljøet: en navngitt norsk-pakistansk mann i 40-årene (med tilnavnet ”Antonio”) og en navngitt etnisk norsk (”Christian” i 20-årene).
- At Ap-listene var krysset av under navnet Yousuf Gilani.
- At noen hadde sett en nær slektning av Gilani kjøre bilen som den såkalte ”Christian” hadde kommet ut av.

Vi hadde fått historiene bekreftet, men nye dilemmaer dukket opp – noe som gjorde denne saken spesielt vanskelig og som bidro til at det tok en hel uke før vi følte oss sikre på å kunne trykke den:

Spørsmål om:

- Troverdighet
- Omfang
- Straffbarhet
- Hvem som står bak

Disse spørsmålene blir nå behandlet enkeltvis i avsnittene under.

Troverdighet: Er det hold i påstandene?

Øyvind og Sven-Erik var overbevist om at de personene som sto frem var til å stole på og at det var hold i historiene – både fordi så mange fortalte i detaljer om det samme, at de som stod frem tilsynelatende ikke var ruset og at de kommuniserte på en overbevisende måte.

Saken sto og falt imidlertid på troverdighetsspørsmålet. Derfor måtte vi sjekke dette mer inngående.

Vi kontaktet ledere og ansatte i Kirkens Bymisjon, som har god kjennskap til både personene og deres atferdsmønster.

Leder Sigmund Rud mente personene ”våre” var til å stole på – at de var blant de mest ”oppegående” i miljøet.

Dette ble også bekreftet av en ansatt ved det omtalte ”Møtestedet”, der utdelingen av stemmesedler skal ha funnet sted.

Hun påpekte imidlertid at hun ikke hadde sett eller hørt noe om ryktene, og at personer med rusproblemer *kan* ha vrangforestillinger. Slike ideer kunne ifølge den ansatte fort spre seg og bli oppfattet som en sannhet i miljøet.

Hun konkluderte med at dette var snakk om så oppegående mennesker at vi kunne feste lit til dem. Hun oppfordret oss likevel til å være varsomme med informasjonen.

Vi satte da opp en liste over det vi oppfattet som sikre og usikre opplysninger.

Sikre:

- Det har foregått kjøp eller forsøk på kjøp av forhåndsstemmer på Ap.
- At dette har foregått de siste dagene det var tillatt å forhåndsstemme.
- At det gjelder et antall på mellom fem og ti personer (se under).
- At det sannsynlig har vært krysset av for Gilani.

Usikre:

- Om Gilani eller noen i hans nære familie eller omkrets sto bak.
- Påstandene om mellommenn – hvem var i så fall disse?

Omfang

Vi hadde snakket med en rekke rusmisbrukere, noe som tydet på at det kunne være snakk om et omfang på rundt 10 til 15 personer.

Spørsmålet var om det kunne være andre svake grupper som hadde blitt forsøkt utnyttet? For eksempel sosialklienter eller folk i minoritetsmiljøet.

Øyvind og Sven-Erik dro til innvandrerbymisjonen i Fjell for å finne ut om folk der hadde fått tilsvarende tilbud.

De kom tilbake uten napp; Noen ønsket ikke å snakke. Andre hadde verken hørt eller opplevd noe.

Vi snakket også med sosialkontoret for å høre om de hadde hørt noe, uten at det førte frem.

Heller ikke valgfunksjonærene i rådhuset – som mottok forhåndsstemmene hadde lagt merke til noe uvanlig.

Straffbart

Hvor straffbart er det å kjøpe stemmer?

Ifølge valgforsker Marcus Buch er temaet verken omfattet av valg- eller kommuneloven. Forholdet rammes imidlertid av straffelovens korrupsjonsparagraf.

Allerede her oppdaget vi den bristen i kommuneloven som kommunalminister Magnhild Meltveit Kleppa nå ønsker å endre, som en direkte følge av valgfusksaken.

Buch mente imidlertid at omfanget hørtes ut til å være så lite at politiet sannsynligvis ikke ville legge noen ressurser i å etterforske saken.

Der tok imidlertid valgforskeren feil. Politiet startet etterforskning av valgfusket på eget initiativ, noe stasjonssjef Jan Erik Strøm begrunnet med det store medietrykket saken umiddelbart fikk.

Jakten på bakmenn og mellommenn

Med de sikre delene mer eller mindre på plass, var det på tide å jobbe mer med de usikre sidene av saken. I tillegg måtte vi konfrontere Yousuf Gilani med påstandene.

Hvem kunne stå bak?

Vi jobbet etter hvert med tre hypoteser:

1. Gilani stod selv bak.
2. En av Gilanis familiemedlemmer eller hjelpere står bak.
3. Gilanis fiender står bak.

Hypotese 1. Gilani stod selv bak

Det hele virket for drøyt, og Gilani er kjent for å være en smart fyr. I samtaler med forsker Beret Bråten, som gjennom sine dybdesamtaler har blitt godt kjent med minoritetspolitikere i byen, kom det fram at også hun mente at Gilani ikke ville tatt en så stor risiko.

Ifølge forskeren har han så stort nettverk at han fint skaffer seg de personlige stemmene som er nødvendig for å komme inn i bystyret uten å måtte ty til ulovlige metoder.

De som hadde blitt forsøkt kjøpt nevnte heller aldri Gilani som direkte bakmann.

Hypotese 2. En av Gilanis familiemedlemmer eller hjelpere stod bak

Noe som ble hevdet av rusmisbrukerne, var at familiemedlemmer og/eller noen gode hjelpere hadde bidratt.

Bråten mente også at dersom valgfusket var et faktum, var den mest sannsynlige forklaringen at noen i nettverket til Gilani hadde vært litt for ivrige i tjenesten.

I intervjuet med Gilani i Drammens Tidende den 13. september går det også frem at heller ikke han avviser at noe slikt kan ha skjedd.

Spørsmålet var i så fall hvem dette var, og eventuelt hvor mye Gilani selv visste eller hvor aktiv han hadde vært i å påvirke.

Hypotese 3. Gilanis fiender stod bak

Allerede da Gilani ble oppringt fredag den 14. september var han raskt ute med å slå fast at dette måtte være en svertekampanje mot hans gode navn og rykte. Hvem som stod bak, ville han imidlertid ikke ut med.

Vi oppfattet dette som et typisk reaksjonsmønster hos Gilani, basert på erfaringer DT-journalister har hatt med Gilani gjennom mange år (se saken "Hans viktigste kamp" s. 8-9 lørdag 22. september).

Vi valgte derfor å konsentrere oss om å komme i kontakt med ”Christian”, ”Antonio” og personer i Gilanis nære familie.

Vi oppsøkte igjen personene i rusmiljøet for å få mer detaljerte opplysninger om de påståtte mellommennene.

Vi fikk fullt navn og bostedsopplysninger til ”Christian”, som via gjentatte telefonsamtaler med Hege bekreftet at han hadde vært i området og delt ut stemmesedler. Han avviste imidlertid at det hadde vært delt ut penger, og det er fremdeles uvisst om denne personen var involvert, og om han var i avhør hos politiet. På dette spørsmålet svarte han ”ingen kommentar”.

Siden mannen i 40-årene aldri svarte på telefon, dro Øyvind til Fjell for å oppsøke den andre påståtte mellommannen. Han var ikke hjemme, men naboer fortalte om en fyr med et tvilsomt rykte. Mer fikk vi aldri ut av denne mannen, og politiet bekreftet heller aldri noe om han.

Vi er kjent med at det finnes personer med kriminell bakgrunn i Gilanis nære familie, og antok at det var denne som noen hadde sett i bilen utenfor ”Møtestedet”. Via andre i familien ble det hevdet at vedkommende var på reise, og at han ikke hadde vært i landet i den påståtte perioden.

Her stopper også politiets arbeid. Det kom aldri noe ut av de eventuelle samtalene politiet hadde med denne slektningen.

Konfrontasjon med Gilani

Fredag 14. desember konfronterte vi Gilani på telefon.

Han avviste det hele, og truet med å anmelde avisen. Han trodde åpenbart at vi skulle trykke en sak hvor han ble utpekt som stemmekjøper.

Dermed startet en prosess med Gilani og ledelsen i Drammens Tidende, som endte opp med et møte mandag 17. september. I møtet deltok nyhetsredaktør Alf Petter Øverli, Gilani og hans advokat Abid Raja.

Advokaten gjentok spørsmålet om DT kom til å skrive at Gilani sto bak. DT svarte at i vår første artikkel ville vi ikke til å skrive at Gilani stod bak. Det hadde vi heller ikke dekning for.

For å være ytterligere sikre på at vi kunne dokumentere det vi skrev, og for å sikre troverdighet, holdt vi igjen en dag til. Vi ønsket å bruke litt mer tid på å finne ut av bakkemennene. Vi fant aldri noe mer.

Saken bidro uansett til den mest oppsiktsvekkende førstesiden Drammens Tidende har hatt på svært lenge:

”Fikk 50 kroner for å stemme Ap” Onsdag 19. september 2007.

Fase III: Reaksjoner, konsekvenser og kaos

Det bredte seg en blanding av sjokk og vantro i Drammen denne dagen. Folk hadde fordøyd både organiserte velgeraksjoner og innvandrerkuipp. Men kjøp av stemmer ble oppfattet som et alvorlig tillitsbrudd overfor både demokratiet, men også som en kynisk utnyttelse av en svak gruppe i samfunnet.

Dette synet kom frem via alle reaksjonene som nå strømmet på: Fra statsråden, fra riks- og lokalpolitikere, representanter i minoritetsmiljøet, valgfunksjonærer og folk på gata.

Nå var vi også plutselig i en fase hvor vi konkurrerte med hele presse-Norge, men der vi mener vi fikk bevist fordelene det er å være lokalavis.

Rikspressen og oss

Vi var forberedt på at saken hadde mye sprengstoff. Stemmekjøpet, reaksjoner og uttalelser ble nå kjørt i alle nettaviser og radiokanaler. Vi observerte imidlertid at det aldri kom opplysninger i selve sakskomplekset som vi ikke hadde vært innom.

Det var spesielt i debatten om omvalg vi merket fordelene med å være lokaljournalister.

Vi registrerte at rikspressen dro konflikten lenger enn oss. For selv om både Drammen kommune og Kommunaldepartementet konkluderte med at det ikke var grunnlag for omvalg – på grunn av det begrensede omfanget i saken, argumenterte for eksempel Aftenposten i en leder likevel for at det burde vært omvalg i Drammen.

Rikspressen hadde nok en fordel av å være tettere på statsråder og departement, men vi klarte også å få frem de sentrale reaksjonene herfra.

Vi stusset imidlertid over at rikspressens stadig løp etter kilder som i lokalpolitikken verken har innflytelse eller anseelse, men som i iveren etter konflikt plutselig fikk masse oppmerksomhet.

Snarere enn mangel på kritisk sans, mener vi at på grunn av vår nærhet til kildene, lokalkunnskap og gode overblikk over saken førte til at vi tidlig skjønnte at det ikke kom til å bli omvalg i Drammen. Vi mener at aksjonen nødvendigvis måtte ha hatt et begrenset omfang, ellers ville valgkjøpet blitt oppdaget tidligere.

Etter vår mening har vi gjennom vårt arbeid gitt et realistisk bilde av saken.

Som kommunaldepartementet konkluderte med måtte det minst 500 personlige stemmer til for å ha påvirket valgresultatet og sammensetningen i bystyret. På bakgrunn av vår kontakt med valgforskere, lokale kilder og kunnskap om omfanget, visste vi at dette ikke var tilfelle.

Lovendringer

Enda viktigere enn spørsmålet om omvalg er kanskje det faktum at kommunaldepartementet har foreslått og kommer til å gjøre endringer i lovverket som følge av valgkjøpet. Her er ikke spørsmålet om omfang like relevant. Kjøpet av stemmer, om enn i et begrenset omfang, har uansett satt i gang en lovendringsprosess. Også det DT kunne avsløre om velgeraksjoner blitt sett som en del av denne prosessen:

”Det ble reist påstander om valgkjøp ved kjøp og salg av stemmer. Det ble organisert velgeraksjoner for å få inn bestemte kandidater i kommunestyret. Har et lite antall velgere for stor makt? Bør det være ulovlig å ta med seg stemmesedler inn i valglokalet? Noen mente

politikere som tjenestegjorde som valgfunksjonærer påvirket velgerne inne i valglokalene. Kanskje politikere ikke bør være valgfunksjonærer?" Slik lyder innledningen til valgseminaret som Kommunal- og regionaldepartementet har invitert til den 26. februar 2008.

Politietterforskning og jakt etter bakmenn

Også vårt gode kildenettverk i politiet sørget for at vi hadde mange gode gjennombruddsaker før og etter at politiet startet etterforskningen av valgfusket.

DTs krimreportere Arild Hansen, Ingvill Drægni og Bjørn Haakon Nilsen var allerede koblet inn i saken i arbeidet med å finne frem til antatte bakmenn. Vi holdt derfor hyppig og tett kontakt med politiet. Vi fikk blant annet til egne møter med politiet, noe som ga oss to konkrete gjennombruddssaker:

- at politiet hadde en siktet.
- at politiet nærmer seg en løsning og nærmer seg et familiemedlem av Gilani.

Det var også viktige gjennombrudd da politiet bekreftet at det har foregått valgfusk i Drammen, og at de så tidlig besluttet å iverksette etterforskning.

Det var tydelig at politiet jobbet etter den samme hypotesen som vi hadde gjort. Stasjonssjef Strøm uttalte blant annet ved flere anledninger at de ikke prioriterte Gilanis anmeldelse av de tre personene han hevdet stod bak svertekampanjen mot han.

Vi fortsatte vår egen leting etter bakmenn, og forsøkte å få bekreftet at vår første "Christian" hadde vært i kontakt med politiet. Han svarte "ingen kommentar", og nektet etter dette å ha noe mer med oss å gjøre.

Også "Antonio" nektet å snakke med oss. Vi oppsøkte han igjen hjemme, men han åpnet aldri.

Vi hadde i lang tid forsøkt å komme i kontakt med Gilanis nære slektning, uten noe gjennomslag.

Da politiet fredag 28. september kunne fortelle at de var nær en løsning, trodde også vi at saken snart var oppklart.

Slik gikk det altså ikke.

Politiet trappet ned etterforskningen, og i begynnelsen av november henla de saken.

DTs og politiets konklusjoner var dermed ganske like:

- Det har foregått valgfusk.
- Omfanget dreier seg om mellom fem og ti personer i rusmiljøet.
- At spørsmålet om hvem som står bak fortsatt er åpent.

Slik kan man si at valgfusksaken har noen likhetstrekk med Orderud-saken. Vi vet at det har foregått noe straffbart, det er snakk om få aktører, men vi vet ikke hva som har skjedd og hvem som står bak.

Gilanis metode og politiske fremtid

Man kan spørre om denne uvissheten har hatt konsekvenser for Gilani som politiker. Både journalister i DT og valgeksperter mente at Gilani med valgfusksaken var politisk død – uansett om han var skyldig eller ikke. Men som Frank Aarebrot sier:

”Han virker jo som en katt som har en tendens til å lande med bena på jorda.”

Gilani møter fortsatt i bystyret for Ap, og han har stadig utspill både i lokal- og riskpresse. Men han møter aldri i Aps gruppemøter og sakene han profilerer seg på går helt på tvers av Aps politikk. Han går stadig omveier fra partiledelsen for å fremme sine saker, og spørsmålet er hvor lenge han føler seg velkommen i Ap.

Samme dag som DT publiserte valgfusksaken, anmeldte Gilani tre personer han hevdet stod bak valgfusket.

Han har siden DT konfronterte han med saken påstått at det hele er en svertekampanje.

Gilani nektet å gå ut med navn på de han anmeldte.

VG kjørte imidlertid en sak den 27. september der de navngir tre personer: Maqsood Ahmed, faren til bystyrekollega Aisha Ahmed, Aziz Ahmed og fetteren av disse SV-politiker Nazir Gondal.

Selv avviste de påstandene, også påstander i det norsk-pakistanske miljøet om at svertekampanjen skal ha hatt rot i en krangel mellom Gilani og de tre anmeldte om en annen politisak.

Vi så aldri dette som et hovedspor – i likhet med politiet, som mente de kunne feste lit til de anmeldtes forklaringer.

Vi har også vært kjent med denne påståtte uenigheten i flere måneder, men har forstått det slik at partene har skværet opp. Vi sjekket ut denne forbindelsen tidlig i arbeidet, noe vi hadde belegg for også via politikilder.

En av politikildene vi snakket med i prosessen mente for øvrig at Gilani hadde gjort klokt i å ikke gå ut så hardt i starten.

Gilani selv hadde på dette tidspunktet gått i dekning, og nektet å snakke med oss.

Heller ikke da vi lagde saken ”Hans viktigste kamp” ville han si noe, bortsett fra å gi noen faktaopplysninger. Han begrunnet det hele med at han var sliten, og at barna tok oppstyret rundt saken tungt.

Oppsummering av konsekvenser:

Listen er omvendt kronologisk, fordi de viktigste konsekvensene av valgfuskssaken ligger i det arbeidet Kommunal- og regionaldepartementet nå er i ferd med å gjennomføre.

- Kommunal- og regionaldepartementet sendte i oktober ut en høring om etikk i kommunene der de blant annet foreslår at det skal være lov å suspendere folkevalgte som er tiltalt eller siktet for valgfusk og om folkevalgte ikke skal ha adgang til å være valgfunksjonærer (se sak "Kan bli lovendring etter valgfusk" fra 22. januar 2008). Høringssvarene tyder på at det er støtte for departementets forslag.
- Departementet har invitert til valgseminar den 26. februar. Temaer som har direkte link til det som skjedde i Drammen under valget i 2007 blir debattert: Bl.a. velgeraksjoner, valgfunksjonærer, hemmelige valg og påvirkning (se vedlegg om seminar).
- Regjeringen har nylig startet en utredning om tilgangen til å stryke kandidater skal gjeninnføres, eller eventuelle andre endringer som hindrer for eksempel innvandrerkuipp alá det i Drammen.
- Kommunalminister Kleppa satte samtlige kommuner i sving og ba om full gjennomgang av alle sider ved valggjennomføringen.
- Kommunalminister Kleppa satte i gang egen granskning av valget i Drammen for å finne ut om det var behov for omvalg. Departementet konkluderte med at omfanget var begrenset og dermed ikke hadde påvirket valgresultatet.
- Kommunen satte i gang intern granskning av valget for å finne ut om det hadde foregått uregelmessigheter i enkelte valglokaler. De konkluderte med at det ikke forelå noe uregelmessig, og basert på politiets antydninger om at valgfusket var begrenset, gikk et enstemmig valgstyre og bystyret inn for å godkjenne valget.
- Yousuf Gilani varslet tidlig at han ville trekke DT for retten og PFU. Han gjorde aldri det.
- Politiet satte i gang etterforskning av valgfusket på eget initiativ. Tre til fire etterforskere jobbet intensivt med saken. Rundt 13 personer ble avhørt, en ble siktet og politiet slo fast at det hadde foregått valgfusk i Drammen.
- Gilani fikk beskjed av Ap-ledelsen om å holde seg borte fra bystyregruppen til Ap og bystyremøtet den 24. september.
- Både stemmekjøpet og de påståtte uregelmessighetene i valglokalene ved Øren skole, førte til en hissig debatt om omvalg i Drammen.

Arbeidstid og organisering

Den mest intense perioden var mellom 12. september og 29. september. I tillegg til oss som var mer eller mindre med hele perioden, var flere av redaksjonens journalister innom og bidro til at vi hele tiden kunne drive frem nye nyhetspoenger.

Ser vi på saken som helhet, startet den med avsløringer om velgeraksjoner den 7. september, et tema som fortsatt er aktuelt i samfunnsdebatten.

Vi som var mest involvert i saken jobbet mye overtid, men mesteparten av arbeidet foregikk i arbeidstiden.

I tillegg til de daglige morgenmøtene, startet vi arbeidet hver dag med ekstra morgenmøter for de medarbeiderne som skulle jobbe med valgfusket. Disse gruppene fungerte som hovedbaser

for valgfuskarbeidet, og møttes jevnlig i løpet av dagen for å strukturere informasjon og avgi kilderapporter.

Vi opplevde at lederne i redaksjonen både ga god støtte og coaching slik at vi da saken gikk i trykken aldri var i tvil om at vi hadde ryggdekning for det vi skrev. Dette var viktig i en sak hvor påstandene og ryktene florerer.

Det var nyhetsredaktør Alf Petter Øverli som ledet arbeidet i nært samarbeid med sjefredaktør Geir Arne Bore.

Vi førte daglige logger og hadde hele tiden tett kontakt med våre nærmeste ledere. Slik visste vi hele tiden hvor langt vi hadde kommet. Dette var viktig siden vi var så vidt mange journalister innom.

Spesielle erfaringer

Denne saken har vært spesiell på flere måter. Alle ryktene, konfliktnivået og problemer med å få kilder til å stå frem er en ting.

Spesielt var det vanskelig å forholde seg til Yousuf Gilani, som i det ene øyeblikket ringte oss og ville snakke kun ”off the record”, for så å nekte å snakke med oss, for så igjen å gå ut i VG eller Dagbladet.

En annen side ved saken er at den forgrenet seg i så mange kilderetninger. I starten forholdt vi oss først og fremst til personene i rusmiljøet og jobbet med å sikre spørsmålet om troverdighet.

Da saken eksploderte, eksploderte også omfanget av kilder: Plutselig dreide saken seg om omvalg og granskning av valg. Dermed jobbet vi tett opp mot våre politiske kilder – både lokalt og sentralt.

Så startet politiet etterforskning, og vi jobbet tett på både politi, jurister og kilder i rusmiljøet. Det som også påvirket arbeidet, var at vi hele tiden holdt kontakt med kilder i minoritetsmiljøene, noe som ga oss en pekepinn på sannhetsgehalten i alle ryktene og konfliktene, og at vi ikke skrev om ting som for eksempel bare var oppspinn.

Mediehuset Drammens Tidende, 25.01.2008

Øyvind Schou
Sign.

Morten Wold
Sign.

Hege Breen Bakken

Vedlegg av saker og kildeliste

Kildegrunnlag:

Det er bruken av muntlige kilder som preger vår sak, og som vi har brukt mest tid og ressurser på. Mye av arbeidet er imidlertid også basert rundt skriftlige kilder – særlig når vi kom til de ulike konsekvensene saken fikk.

Skriftlige kilder:

Juridiske dokumenter for å finne ut av straffbarhet, høringer, høringsuttalelser og NOU-er hos Kommunal- og regionaldepartementet, referat og innstilling av S.nr. 110 (2007-2008) fra Stortinget samt granskingsrapporten som Drammen kommune utarbeidet i forbindelse med diskusjonen om omvalg. Eposten som utløste selve valgfusksaken samt en rekke nettsted for å sjekke opplysninger om påståtte bak- og mellommenn ble også brukt hyppig.

Alt dette er systematisert og arkivert, og kan fremskaffes etter forespørsel.

Muntlige kilder:

Rusmiljøet og reaksjoner fra folk: 16 personer i rusmiljøet. Fire åpne. Leder i Kirkens Bymisjon Sigmund Rud og to anonyme ansatte. Tre ansatte på sosialkontoret og to på natthjemmet. 12 beboere på Fjell og åtte personer fra ulike minoritetsmiljøer.

Politikere og byråkrati: Statsråder (Haga og Kleppa) og statssekretær i Kommunal- og regionaldepartementet, 21 bystyrepolitikere i Drammen inkl. ordfører Tore Opdal Hansen (H), Terje Menkerud (H), Hilde Klæboe (Ap) og Johan Baumann (H), 7 kilder i kommuneadministrasjonen i Drammen, 14 sentrale politikere og representanter i minoritetsmiljøet (bl.a. Yousuf Gilani, Sadi Emeci, Shahid Iqbal Bhatti, Hatice Elmacioglu samt innvandrerrådsleder Ali Duymaz), tre valgfunksjonærer, Ap-leder Torgeir Micaelsen og de 9 stortingspolitikere på Buskerudbenken.

Forskere og eksperter: Valgforskere Frank Aarebrot og Marcus Buch, Beret Bråten som forsker på temaet minoriteter og demokrati og kommunikasjonsekspert Jan Erik Fåne.

Politiet: Stasjonssjef Jan Erik Strøm uttalte seg til media i valgfusksaken. Også to andre åpne kilder i politiet uttalte seg. Vi hadde imidlertid hyppig kontakt med syv anonyme politikilder. I tillegg hadde vi løpende kontakt med Drammen tingrett og Eiker, Modum og Sigdal tingrett og Folkeregisteret for å sjekke dommer, bostedet og korrekte navn til involverte som ble sjekket ut og inn av saken.

Personer rundt Yousuf Gilani: Tre av hans nære slektninger, tre av personene som Gilani anmeldte, samt tre påståtte mellommenn.

Saker publisert i Drammens Tidende i 2007 - 2008:

Fredag 7. september:

S. 14-15: "Organisert listeretting på gang"

Drammens Tidende avdekker at det foregår personlige kampanjer blant minoritetskandidatene i flere av de politiske for å erobre plass i bystyret.

Undersaker: "Demokratisk rettighet", "Kritisk" og liste over de som fikk flest personlige stemmer ved valget i 2003.

Onsdag 12. september:

Førstesideoppslag: Kuppet halve Ap

S. 8-9: "Innvandrerne kuppet Ap"

Undersak: "Gleder seg"

Torsdag 13. september:

Førstesideoppslag: "Frykter velgerflukt"

S. 8-9: "Ap-veteraner angriper ledelsen"

Undersak: "Avviser kritikk" og "Begrenset adgang"

Kommentar: "Alle ble med"

Onsdag 19. september:

Førstesideoppslag: "Fikk 50 kroner for å stemme Ap"

Side 8: "Velgere forsøkt kjøpt", side 9: "Truer med eksklusjon", side 10: "Fikk ripet opp bilen"

Undersaker: "Utpekt som aktører" og "Valgforsker er ikke overrasket"

Torsdag 20. september

Førstesideoppslag: "Totalt valgkaos"

S. 2-3: "Fullt valgkaos i Drammen" + leder: "Valgrot uten sidestykke"

Undersak: "Kan bli omvalg", "I dialog med politiet" og leder "Valgrot uten sidestykke"

S. 4: "Avsky mot stemmekjøp"

S. 5: "Vet jeg blir frikjent"

Fredag 21. september

S. 6-7: "Leter etter juks" og "Avhengig av valgvitner"

Undersaker: "Håper på omvalg", "Ingen Ap-suspensjon", "Gilanis anmeldelse i annen rekke", "Lov å følge velgerne" og "Advarer mot generalisering"

Lørdag 22. september

Førstesideoppslag: "Trekker seg fra møte"

s. 2: "Exit Gilani"

S. 4-5: "Stiller ikke i bystyremøte"

Undersaker: "Tror ikke på omvalg" og "Hele byen skadet"

S. 6: "- Tror vi tar bakmennene", undersak: "To stemmekjøpere"

S. 7: "Trues med represalier"

S. 8-9: "Hans viktigste kamp", undersak: "Politisk død"

Søndag 23. september

S. 12-13: "Tror på Yousuf Gilani"

Undersaker: ”Politiet er ett hakk videre”, ”Gilani anmeldte kamerat”, ”Tett kobling til Gilani” og ”- Uhørt i et demokrati”

Mandag 24. september

S. 12: ”Omvalg avgjøres i dag”

Undersaker: ”Delte meninger på Stortinget”, ”Vurderer innstramning” og ”- Ligner en hekseprosess”

S. 2: leder ”Unngå omvalg – ikke godkjenn”

Sak på www.dt.no: ”Siktet for valgfusk”

Tirsdag 25. september

S. 4-5: ”- Dette har vært en drittsak”

Undersak: ”Varsler lovendring”

S. 6: ”Jakter bakmenn”

Sak på www.dt.no: ”- En gledens dag” og ”Vil foreslå innstramminger”

Onsdag 26. september

Undersak: ”Ingen nye valgsiktelser” og ”valget godkjent”

Torsdag 27. september

S. 6: Undersak: ”Gransking ferdig om en uke”

Lørdag 29. september

S. 4: ”Nær valgfusk-løsning”

Mandag 8. oktober

S. 17: ”Får besøk av Tore O.”

Sak på www.dt.no: ”Ti kjøpte stemmer i Drammen” og ”Valget godkjent”

Tirsdag 9. oktober

S. 7: ”Valget godkjent”

Tirsdag 16. oktober

S. 8: ”Hele landet under lupen”

Undersak: ”Gilani avhørt”

Fredag 26. oktober

S. 2: ”Valgfusksaken avgjøres til uken”

Fredag 2. november

S. 2-3: ”Lettet over henleggelse”

Undersak: ”Vil ta tid før sårene leges”, ”Advokaten ikke overrasket” og leder: ”Valgfusk uten noen løsning”

Tirsdag 22. januar

S. 2-3: ”Kan bli lovendringer etter valgfusk”

Undersak: ”Utredning mulighet for strykninger”